

הוציאוהו ותשרף

הוציאוהו ותשרף [ל"ח כ"ד] פרש"י אמר אפרים מקשאה משום ר"מ בתו של שם היתה שהוא כהן לפיכך דנוה בשריפה. ובנדרים דף ל"ב ב' אמר ר' זכריה משום ר' ישמעאל ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר והוא כהן לקל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לקל עליון קונה שמים וארץ וברוך קל עליון אמר לו אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכות קונו מיד נתנה לאברהם שנאמר כו' והיינו דכתיב והוא כהן לקל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן.

ולפ"ז תמר אף שהיתה בתו של שם לא היתה כהנת, ובסנהדרין דף נ"א א' פליגי תנאים בבית כהן שנבעלה לפסול ועי"כ נפסלה מכהונה וזינתה אח"כ אם דינה בשריפה ור"מ ס"ל שאין דינה בשריפה, ולכאור' פליגי אם צריך בת כהן או צריך שהיא עצמה תהא כהנת, והשתא לר"מ דס"ל שאם נתחללה שוב אינה בשריפה הרי לכא' ס"ל שרק כשגם היא כהנת דינה בשריפה, וא"כ הואיל וזרעו של שם לא היו כהנים, א"כ למה אמר ר"מ שהיה דינה בשריפה, וע' בס' כלי חמדה.

אם אשת איש בגוי ניתרת כשמת בעלה

הוציאוהו ותשרף [ל"ח כ"ד] בקדושין י"ג ע"ב ילפי' מקרא שמיתת הבעל מתרת, ובפני יהושע שם כ' "אפילו לפי המסקנא דבישראל איכא קרא דמיתת הבעל מתיר אפ"ה בבן נח אסור מעשה דודבק, ובזה הוי אתי שפיר הא דקאמר יהודה הוציאוהו ותשרף משום דתמר בת כהן הוה ואכתי פנויה הוה, ולשיטת ר"י אתי שפיר דבבן נח אין מיתת הבעל מתיר אבל לאחר שאמר יהודה צדקה ממני וא"כ ראה וזכר והכיר בה שהיא בתולה דער ואונן שלא כדרכן שמשו ובבן נח לא הוי בעולת בעל אלא בכדרכה וקידושין נמי בבן נח לא מהני מידי.

וק' מסנהדרין נ"ח א' בגמ' הק' למאי צריך קרא לאסור אשת אביו בנכרי ותיפול' משום אשת איש ות' דנפ"מ לאחר מיתה, ומבואר להדי' דאחר מיתה מותרת.

אבל יש להבין שהרי לא מצינו בב"נ ילפותא להתיר מיתת הבעל, וי"ל שא"צ ע"ז ילפותא דהנה ברמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"ח מבואר שב"נ שייחד אשה אין להם גירושין אלא אם רצה הוא או היא פורשין ושוב אינה א"א, וא"כ ע"י מיתת הבעל לא גרע ממה שפרש ממנה ומתוך כך שוב אינה א"א.

אך בחי' הר"ן בעמ' ב' הביא מר' דוד שאין גירושין לב"נ ומבואר לפ"ז שע"י שפורש ממנה אינה מותרת, ומ"מ הרי מבואר בגמ' שע"י מיתה מותרת.

וצריך לחלק שבמיתה כיון שאין בעל שוב אינה אסורה, אלא שהרי בישראל חזינו בקדושין י"ג ב' שצריך ילפותא ע"ז שמותרת במיתה הבעל.

אך אפשר שהרי ברמב"ם מבואר שאם פורש ממנה שוב אינה אשת איש, וע"ז פליג ר' דוד וסובר דמה שפורש מעצמו לא סגי, אבל פרישה מוחלטת ע"י מיתה הוי פרישה גמורה ושוב אינה אשת איש.

איסור תענית בחנוכה

בשו"ע רפ"ח ד' מותר להתענות בו תענית חלום כדי שיקרע גזר דינו וצריך להתענות ביום א', כדי שיתכפר לו מה שביטל עונג שבת, (ומקור ד"ז שצריך להתענות תענית לתעניתו בברכות ל"א ב) ותענית י"ב ב'). ובמ"ב ס"ק ט' "אבל המתענה תענית חלום בר"ח וחנוכה ופורים ויו"ט שני של גלויות וחזו"מ צריך למיתב תענית לתעניתו [אחרונים]."

וכן במ"ב סי' תר"ע ס"ק יא ואם עבר והתענה יום שמת בו אבין ואמו או ת"ח צריך למיתב תענית לתעניתה אחר חנוכה.

והנה יש להוכיח ד"ז שאם מתענה בחנוכה צריך למיתב תענית לתעניתו מגמ' זו בר"ה יח ב' איתמר רב ורבי חנינא אמרי בטלה מגילת תענית, רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אמרי לא בטלה מגילת תענית כו' התיב רב כהנא מעשה וגזרו תענית בחנוכה בלוד, וירד רבי אליעזר ורחץ, ורבי יהושע וסיפר. ואמרו להם צאו והתענו על מה שהתעניתם. הרי מפורש שאם נתענו בחנוכה צריך למיתב תענית לתעניתה.

והנה בחול המועד אסור להסתפר ובחנוכה מלבד מה שהוא פשוט כן הרי מפורש כן גם בגמ' הנ"ל שר' יהושע סיפר.

כלי להדלקת נ"ח

חולין ק"ז אמר רבא מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים, תנ"ה מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים. ובתוד"ה מגופת פ"ה שחקקה, נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת ותקנה היינו שהרחיבה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוב כיון שאם בא להושיב בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו

ויש שעוררו שצלוחיות של נר חנוכה שמכניסים אותם לתוך המנורה ואין יכולות לעמוד בפני עצמם אלא רק בתוך המנורה והיינו ע"י סמיכה א"כ להתו' אפשר דלא חשיבי כלי, וע' בשער"ת סוף סי' תרע"ג ס"ק י"ג שלא ידליק בקליפי ביצים ובצלים ומבואר שצריך כלי.

אולם באמת שזה אינו דהנה בשו"ע סי' קנ"ט הביא ד"ז שמגפה שאינה יכולה לעמוד בפנ"ע לא חשיב כלי, אבל בסעיף ה' כ' שאם הכלי נעשה לכתחילה באופן זה שצריך סמיכה חשיב שפיר כלי, והיינו שמגופה כיון שאינה עומדת בפנ"ע מוכח שלא נעשית לשימוש זה שיכניסו בתוכה מים, אבל היכא שנעשה לשם כך שפיר הוי כלי.

ויש להוכיח שהרי קבלת הדם צריך בכלי שרת והרי בפסחים ס"ד א' תנן ולא היו לבזיכין שוליים, שמא יניחום ויקרש הדם, ומוכח שכלי שיכול לעמוד רק עי' סמיכה אבל מ"מ נועד למה שבתוכו חשיב כלי. ובעיקר מה שמבואר שם שצריך כלי, צ"ב שהרי כשמדליק בנר שעוה או חלב אין זה הדלקה בכלי.

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמינברג
של"מ א'

שהחיינו באבל בהדלקת נ"ח ובקריאת המגילה

במ"ב סימן תרע"א ס"ק מ"ד כ' אם אבל מתפלל בערב חנוכה מדליק אדם אחר הנרות משום שהחיינו דמברכין אז ומינכר דעת שמחה היא לצבור ואין כדאי שאבל ידליקם [אבל בביתו יכול לברך שהחיינו] אבל שאר ערבית דחנוכה דאין מברכין שהחיינו יכול האבל להדליק נר חנוכה. (ומקורו מט"ז בשם שו"ת מהר"ם מינץ ס' מ"ג).

ובמ"ב הל' מגילה סימן תרצ"ב ס"ק א' כ' אם אבל קורא את המגילה יברך אחר הברכות משום ברכת שהחיינו שאין האבל מברך להוציא רבים בברכת שהחיינו והאבל יקרא את המגילה (ומקורו מדרך החיים).

והנה גבי מגילה מבואר שקורא האבל ורק אחר מברך ואילו גבי הדלקה בבית הכנסת כ' במ"ב שאחר ידליק, ולא כ' שאחר יברך והוא ידליק.

ואפשר שאין דרך בנ"ח שאחד מברך ואחר מדליק משא"כ במגילה, וגם בנר חנוכה אפשר שאחר ידליק משא"כ בקריאת המגילה שפעמים שאין אחר שיכול לקרות מלבד אותו אבל.

אולם אפ"ל עוד דהנה כבר כתבנו להסתפק אם בהדלקה בבית הכנסת מוציא את כולם בברכה או שהברכה מוטלת רק על המברך, וכ' להוכיח מד' זרע אמת שהובא בשער"ת תרע"א י"א שהברכה היא רק על המדליק ומה"ט כ' שהמדליק לא יחזור ויאמר שהחיינו בביתו אבל הציבור יכולים לומר שהחיינו בביתם והיינו משום שכל הציבור לא יצאו ידי הברכה. ובמק"א כ' נ"מ אם הציבור צריכים לעמוד בעת הברכה אך אם נימא שבשומע כעונה צריך לעמוד אבל כאן דין שומע כעונה לא הברכה רק על המדליק.

והנה לפ"ז אם אחר בא להוציא צריך לדין ערבות, וכמו שיצא מוציא ה"נ מי שאין הברכה מוטלת עליו ה' יכול לברך ולהוציא, אלא שיש להסתפק בדבר שהוא רק מנהג אם מצינו בו דין ערבות, ואם נימא שאין דין ערבות א"ש שאין עצה שאחר ידליק ויוציא את המדליק ויוציא את המברך בברכות, משא"כ בפורים שהברכה מוטלת על כולם וע"כ כל אחד יכול לברך וגם הברכה היא חובה ושייך בה ערבות.

ובמק"א כתבנו לדון נפ"מ במה שמנהיגו לברך על קריאת מגילת רות ושה"ש וקהלת, ויש לדון באחד שכבר קרא בבית כנסת אחד אם יכול לחזור לקרות ולברך בבית כנסת שני, אם שייך בזה ערבות כיון שאינו אלא מנהג, ונתבאר שע"פ ד' ח' מרן ר"ז הלוי אין זה משום ברכה על מנהג אלא דינא דקריאת כתבי הקדש טעונה ברכה וא"כ שפיר יכול לחזור ולברך, אבל אם הוא משום ברכה על מנהג יש לדון כנ"ל.

ויל"ע אם אבל יכול לברך שהחיינו בבית הכנסת על תקיעת שופר, אך י"ל בתקיעת שופר אין זה ענין של שמחה, ורק בהדלקת נ"ח בביהכ"נ ובקריאת המגילה בבית הכנסת חשיב ענין שמחה. ועוד יש להעיר שאם אחר מברך והוא קורא למה לא ל"ח אבילות בפרהסיא.

עשרה בהדלקה בבית הכנסת

בבאור"ל סי' תרע"א סעיף ז' הביא ממוזר וקציעה שבהדלקת נרות בבית הכנסת מברכים רק כשיש עשרה בעת שמדליק, ובבאור"ל חולק וכ' שאף אם אין עשרה עתה אבל יבאו אח"כ עשרה ג"כ אפשר לברך. והנה בשו"ע נ"ה ס"ב מבואר שדבר שצריך לעשות ב' אם התחילו ב' ויצאו מקצתן גומרים, וא"כ יל"ד למו"ק אם ברכו ברכה ראשונה ב' ויצאו מקצתן אם גומרים ברכה שניה, אך י"ל שד"ז שאם התחילו אין מפסיקין הוא בדבר שצריך י' משום דבר שבקדושה אך כאן מה שצריך עשרה הוא משום פרסומי ניסא, וא"כ אפשר דל"ש ד", אלא כל שאין פרסומי ניסא אין מברכים. וכה"ג במגילה שלא בזמנה שצריך ב' משום פרסומי ניסא אם יצאו מקצתן.

אם מותר להדליק נ"ח במקום מטונף

יל"ע במי שאין לו חלון הפונה לרה"ר אלא בביה"כ מה יעשה בנר חנוכה והי' אפשר שיברך בחוץ וידליק שם, אבל הרי בבאור"ל סי' תקפ"ו כ' שאין לעשות מצוה במקום מטונף, והי' אפשר שידליק מבחוץ ע"י נר ארוך.

והנה בבאור"ל שם כ' ב' טעמים, חדא שמצות צריכות כוונה והכוונה הרי היא כמו ד"ת שאסור במקום מטונף, ולפ"ז אם עומד בחוץ מדליק בעץ ארוך אין איסור, אבל בבאור"ל שם כ' עוד טעם שעבודת ד' אין לעשות במקום מטונף ובזה יל"ד כיון שעושה המצוה עומד חוץ למקום המטונף מותר או דהואיל והמצוה עצמה נעשית במקום מטונף אסור.

בירושלמי פ"ח שביעית סוף ה"ב אין סכין שמן של שביעית במרחץ אבל סך הוא מבחוץ ונכנס, ולא שמן שריפה בבתי כנסיות בבתי מדרשות מפני בזיון קדשים. ופ"י המפרשים דכ"כ אין סכין בבית המרחץ מפני בזיון קדשים. וצ"ע איזה בזיון יש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והובא בשם האדר"ת שזה ט"ס שהיה כ' בב"כ ובבב"מ והכוונה בתי כסאות ובתי מרחצאות.

והנה בשבת כ"ב א' אמר רב אסור להרצות מעות נגד נר חנוכה, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי וכי נר קדושה יש בה מתקיף לה רב יוסף וכי דם קדושה יש בו דתניא ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהו מצוות בזויות עליו ה"נ שלא יהיו מצוות בזויות עליו, והנה בנוסח הנרות הללו נאמר הנרות הללו קדש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם, וכמו שהובא בטור סי' תרע"ו ממס' סופרים, וצ"ע מהגמ' הנ"ל,

וע"ש בשפ"א שלרב י"ל שהוא משום קדושה ע"ש, והשתא י"ל נפ"מ דיהא אסור להכניס שמן של נ"ח למקום מטונף וכמו שאמרו זאת בירושלמי לענין פירות שביעית וה"נ יהא אסור להדליק במקום מטונף שע"כ עושהו לקדש במקום מטונף.

הערת הגאון מוה"ר יעקב משה סגל: ע"ש בבעל המאור שסובר שגמרא זו פליגי אדרב בכ"א ע"ב שסובר "אסור להשתמש לאורה" [ולא גורסין ב"אסור להרצות מעות" "אמר רב"], כי לרב אסור אפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורו ולר' אסי מותר, ורק השתמשות חול אסורה. ומבאר בעל המאור שלרב תיקנו חכמים שאור נר חנוכה יהא קדוש כאור מנורת ביהמ"ק שאסור בכל תשמיש, ורק לשיטת ר' אסי שאין קדושה בנר [אלא הוא רק מוקצה למצותו כמו עפר של כיסוי הדם] שאל ר' יוסף "וכי נר קדושה יש בה". ובשו"ע תרע"ג א' פסק כרב שאסור אפילו תשמיש של קדושה, וביארו אחרונים [ע"י שד"ח מערכת חנוכה] שעל כן אנו אומרים "נרות הללו קודש הם". ובשו"ע מביא גם "ויש מי שמתיר בתשמיש של קדושה", ולדידו אין קדושה בנר, כשאלת ר' יוסף, רק מוקצה למצוות ואסור תשמיש רשות.

עכ"פ, הדלקת הנר במקום מטונף ודאי אסורה, כדברי הביאור"ל דלעיל, ולגבי להכניס את הנר הדולק למקום מטונף, אפשר שתלוי אם יש בנר קדושה, כרב, או לא - כר' אסי ור' יוסף. ולשו"ע שפסק בסתמא כרב - יהא אסור.

